

МЕНАЏМЕНТ

Поглавље 1.

ЗАШТО НАМ ТРЕБА МЕНАЏМЕНТ?

- 1. Појам предузећа**
- 2. Економске карактеристике предузећа**
- 3. Правне карактеристике предузећа**
- 4. Класификација предузећа**
- 5. Предузеће као организациони систем**
- 6. Облици предузећа**
- 7. Управљање предузећем**
- 8. Ефикасност и ефективност**

Савладавањем овог поглавља студент ће:

1. знати да **дефинише** предузеће као основни привредни субјект;
2. моћи да **наведе** и **објасни** економске и правне карактеристике предузећа;
3. **разликовати** мала, средња и велика предузећа и моћи да изврши њихову **класификацију** по делатности;
4. знати да **опише** предузеће као организациони систем;
5. моћи да **рашчлани** компоненте окружења и **разуме** деловање конкуренције;
6. знати да **разликује** облике предузећа;
7. **разумети** начин корпоративног управљања;
8. правилно **користити** показатеље ефикасност и ефективност.
9. **разумети** кризу и стечај предузећа

1. Појам предузећа

Предузеће је основни привредни субјект, који остварује профит, стварањем производа и пружањем услуга и њиховом продајом на тржишту.

Предузеће - "привредно друштво је правно лице које оснивају оснивачким актом правна и/или физичка лица ради обављања делатности у циљу стицања добити". (Закон о привредним друштвима Републике Србије.)

"Предузеће је основни покретачки и институционални систем привреде, који има целисходно интегрисане активности својих организационих делова, ради оптималног остваривања одређеног друштвено корисног циља. У постојећем окружењу, предузеће ствара материјална и енергетска добра, чију употребну и прометну вредност прихвата и потврђује тржиште. Према реченом предузеће јесте предузетничка организација која као правно лице на слободном тржитиу обавља одређену делатност у циљу повећања свога капитала, стварањем профита".

2. Економске карактеристике предузећа

Производима и услугама задовољавају се потребе и интереси разних група и појединаца и друштва (државе)

Расподела производа и услуга заснива се на тржишним механизмима (потражња, понуда, цена)

Предузећа реализују своје потребе које су садржане у економским циљевима: профит и увећавање капитала

Разним делатностима и асортиманом предузећа врше алокацију друштвеног богатства (ресурса), на начин условљен друштвеном поделом рада

Предузећа морају ефикасно да користе ресурсе, јер неповољан однос прихода и расхода доводи до њихове економске пропасти.

Инвестиције (улагање капитала) су важан економски процес којим се обезбеђује развој. Најчешћи инвеститори у модерној економији су предузећа.

Производња и промет, се обављају према закону вредности уз коришћење новца

Запосленост појединцу доноси зараду и омогућава личну потрошњу, а држави порезе који омогућавају друштвену потрошњу.

3. Правне карактеристике предузећа

Предузеће је **правно лице** - субјект у праву, - може бити учесник у правној радњи.

Статус правног лица предузеће стиче оснивањем и регистрацијом - уношењем података о себи у Регистар на начин прописан законом.

Правне форме предузећа као правних лица су привредна друштва:

1. друштва лица:

ортачко друштво (од) и командитно друштво (кд)

2. друштва капитала:

друштво са ограниченом одговорношћу (доо) и акционарско друштво (ад) које може бити отворено и затворено.

4. Класификација предузећа

Предузећа се класификују по:

а) власништву, б) делатности и в) величини

а) По власништву → приватна, задружна и државна.

(према пореклу капитала: домаћи, страни или мешовити)

б) По делатности → производна и услужна

Предузећа обављају више делатности, од којих је једна основна - претежна, а остале допунске или споредне.

Претежна је она делатност у којој је предузеће остварило највећу добит увећану за износ бруто-зарада у претходној календарској години.

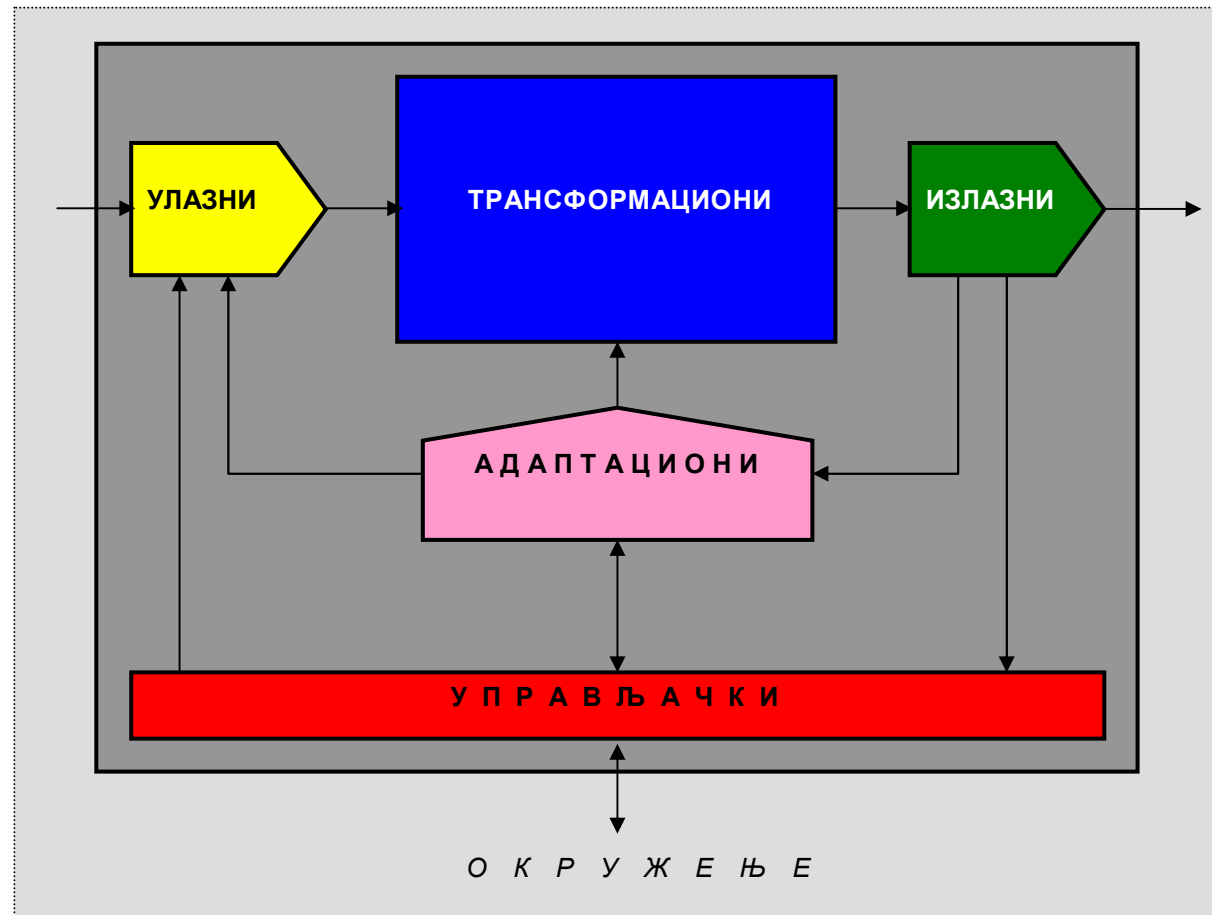
Предузећа се могу бавити само оним делатностима које су прописане законом.

в) По величини →: микро, мала, средња и велика.

5. Предузеће као организациони систем

Предузеће је организациони систем и састоји се од природних подсистема (људи) и техничких подсистема (средстава за рад и предмета рада)

Подсистеми предузећа као организационо - економског система су:

1. улазни:

- * **набавка** - прикупљање понуда, склапање уговора, допремање, складиштење - материјалних и енергетских потреба;
- * **финансије** - обезбеђење фин. средстава, плаћање набавки;
- * **кадрови** - обезбеђење кадрова;

2. трансформациони:

- * **производња** - претварање улаза у излазе: припрема, извршење, контрола, одржавање средстава, унутрашњи транспорт, заштита на раду;
- * **пружање услуга** - употреба структурних и улазних елемената за задовољење одређених потреба купца;

3. излазни:

- * **продаја** - понуда, уговарање, наплата;
- * **логистика** - складиштење и испорука;

4. адаптациони:

- * **маркетинг** - истраживање тржишта, промоција, пропаганда;
- * **истраживање и развој** - стварање нових производа и поступака

5. управљачки:

- * **власничке** - постављање циљева, избор менаџмента, контрола остваривања циљева, расподела;
- * **менаџмент** - планирање, организовање, вођење и контрола.

5.1. Окружење предузећа

Окружење - све оно што је изван предузећа, а утиче на његов рад.

1. природна средина

2. друштвена средина коју су успоставили људи, а чији је предузеће део.

- **спољно** (екстерно) окружење, које се дели на:

опште: 1) техничко-технолошко, 2) економско, 3) социокултурно, 4) политичко и 5) међународно
и

посебно (има компоненте: добављачи, купци, конкуренти, тржиште рада и локална власт). и

- **унутрашње** (интерно) окружење, које се назива *организациона култура*.

7. Управљање предузећем

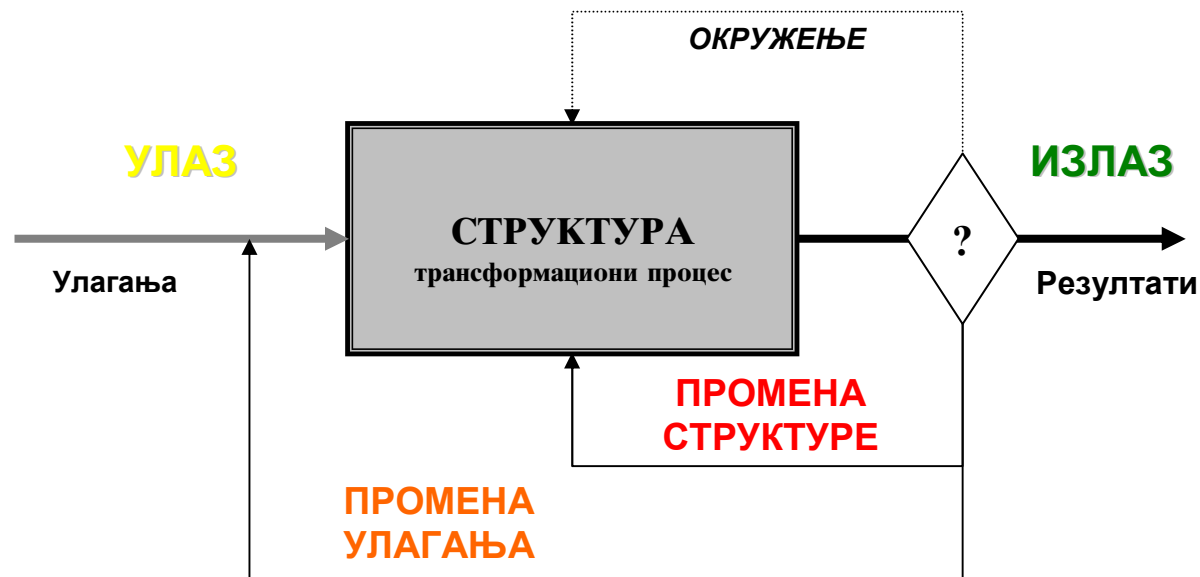
7.1. Системски модел управљања

Систем у трансформационом процесу, који се обавља у структури, претвара улагања са улаза у резултате који се појављују на излазу.

Они се прате и упоређују са жељеним (планираним) и на основу тога доносе одлуке.

Ако су резултати одговарајући, у систему се задржава постојеће стање.

Уколико резултати нису одговарајући, предузимају се корективне мере (управљачке активности) да се они доведу на жељени ниво. Те мере су: промене улаза (улагања), промене структуре система и промене дејства окружења на систем.

7.2 Корпоративно управљање

Процес управљања усмерава пословање предузећа како би оно испунило свој задатак да остваривањем добити увећа капитал власника. Због такве улоге носилац процеса управљања је у првом реду власник капитала.

Предузеће најчешће има више власника, који сразмерно својим уделитема - акцијама имају право управљања, а оно се непосредно остварује преко скупштине као колективног органа.

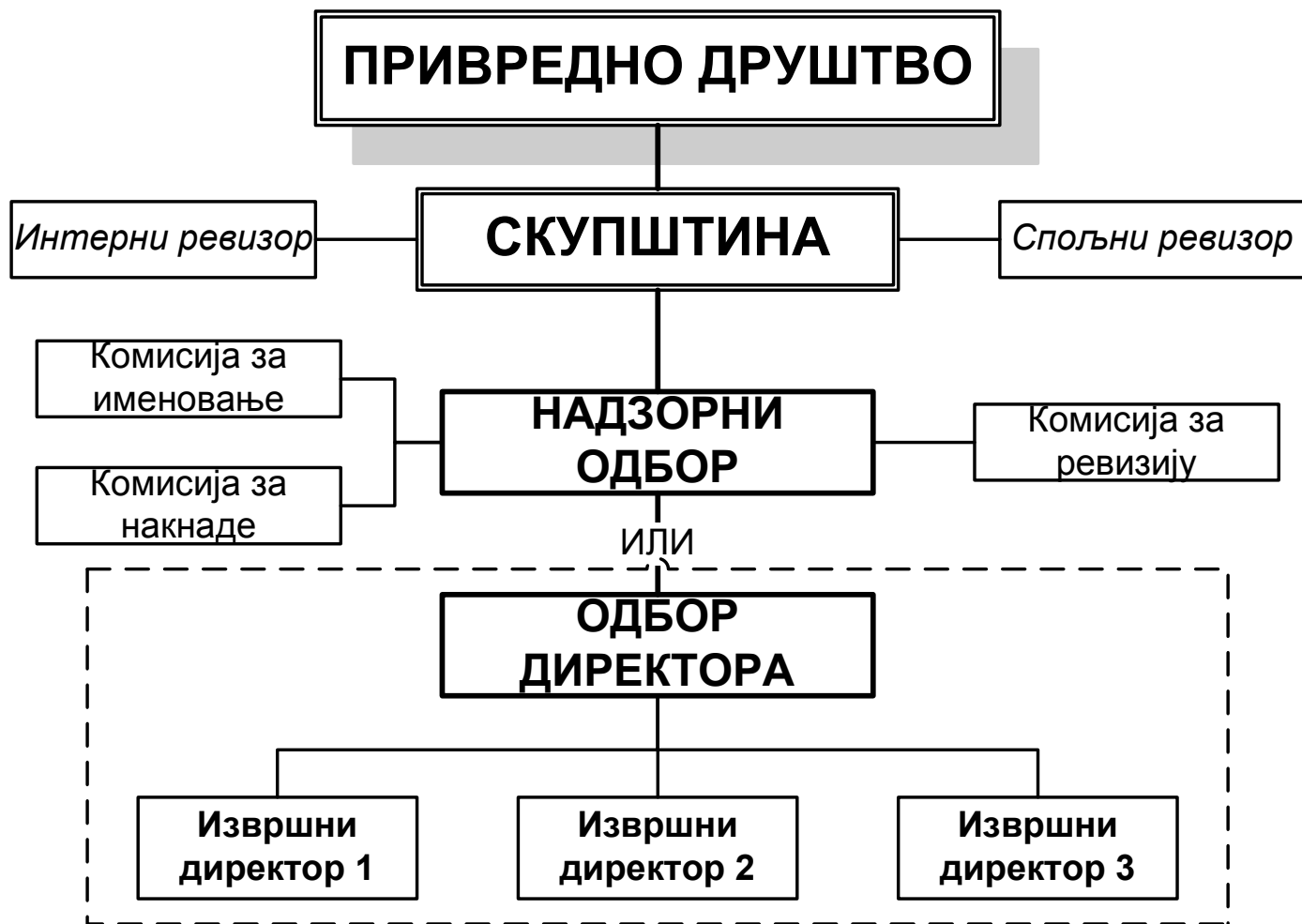
О одлукама се на скупштини расправља и гласа,

при чему снага гласа сваког члана скупштине зависи од његовог удела у основном капиталу (власништву) предузећа. У друштвима капитала то се мери бројем акција (деоница) и теоријски одлуке доноси онај ко има више од 51 % акција, а тај износ се назива контролни пакет акција.

Скупштина се ретко састаје - редовно једном годишње, а ванредно по потреби.

За спровођење својих одлука и доношење одлука о осталим питањима скупштина бира директора или надзорни одбор - оперативни управни колективни орган који је мањи и може чешће да се састаје између две скупштине.

НО формира извршни одбор директора (ИОД), који има председника (бира га НО), који је генерални директор друштва, а остали чланови су извршни директори. Делокруг ИОД је спровођење одлука НО и пословођење друштва, као и извештавање НО о пословима који су од већег утицаја на пословање.

Надлежности Одбора директора у управљању Друштвом су:

- утврђује пословну стратегију и пословне циљеве Друштва;
- води послове Друштва и одређује организацију Друштва;
- врши унутрашњи надзор над пословањем Друштва;
- установљава рачуноводствене политике и политике управљања ризицима;
- одговара за тачност пословних књига Друштва;
- одговара за тачност финансијских извештаја Друштва;
- сазива седнице скупштине и утврђује предлоге дневног реда и одлука;
- израчунава износе дивиденди који припадају појединим класама акционара, одређује дан и поступак њихове исплате,
- предлаже Скупштини политику накнада директора и уговоре о раду, као и уговоре о ангажовању директора по другом основу;
- извршава одлуке скупштине.

Одбор директора представља орган пословођења - **врховни (топ менаџмент)** привредног друштва.

Његови чланови могу бити **извршни** или **неизвршни** (независни) директори.

Именује их одлуком Скупштине за период (мандат) од 4 године.

8. Ефикасност и ефективност

Ефикасност (Efi) је захтев да се реализација одређеног изабраног циља оствари уз најмање коришћење расположивих ресурса, односно уз највећу рационалност њихове употребе. (24)

Ефикасност је однос резултата (**Re**) и улагања (**U**) неопходних да се ти резултати остваре.

$$Efi = \frac{Re}{U} [1]$$

Ефективност (Efe) је захтев да се прво изврши избор правих циљева, а потом коришћењем расположивих ресурса оствари максимална реализација изабраних циљева. (59)

Ефективност се израчунава из односа остварених резултата (Re_{os}) и планираних резултата (Re_{pl}).

$$Efe = \eta_{Re} = \frac{Re_{os}}{Re_{pl}} \cdot 100[\%]$$

ПРЕДУЗЕЋА	Неефективна	Ефективна
Неефикасна	Брзо банкротирају	Опстају
Ефикасна	Полако пропадају	Добро послују Напредују